

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„EDINOST“

Izhaja po trikrat na teden v šestih izdankah ob **torških, četrtkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — **Obojno izdanje stane:**
za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrije f. 1.40
za tri mesece 2.00 4.00
za pol leta 3.00 6.00
za vsa leta 10.00 16.00
Na naročbo brez priložne naročnine se ne jemlje ozir.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v **Trstu** po 20 vč., izven Trsta po 25 vč. Sobotno večerno izdanje v **Trstu** 40 vč., izven Trsta 50 vč.

Oglaš se račun po tarifi v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prestop, kolikor obsega črpalnih vrstic. Poslana, osmetena in javno objavljena, domala oglašit, itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništva: ulica Caserma št. 12. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamiranje in oglaš sprejema **upravitelstvo** ulice Molino piccolo št. 3, II. nadst. Odpri reklamacije so proste poštnine.

„V edinosti je moč“.

Po shodu nemadžarskih narodnosti v Budimpešti.

Skušnje nas uče, da najbolje merilo o vspehu ali nevspehu katerega-koli početja našega je vsikdar način, kako sodijo nasprotniki o istem početju. Kadar-koli naši nasprotniki prelivajo potoke črnile, da bi smešili koje naše započetje, ali da bi zlobnimi podtikavanji sumničili naše namene, ali da bi zavijanj in lažni potajili, kako se je v resnici izvršilo naše započetje: tedaj smemo vsikdar zadovoljno vzklikniti: Dobro je bilo!

Tako smemo tudi po shodu nemadžarskih narodnosti v Budimpešti vzklikniti: Dobro je bilo! Celó bolje nego smo se na dejali mi sami!

A za dokaz, da je bilo res dobro, da so vrli sklicatelji shodu, poznani in pripoznani prvoboritelji Slovakov, Srbov in Rumunov, v polni meri dosegli svoj namen, da so res dosegli, čemur se niso nadejali niti mnogi prijatelji ogrskih Slovanov: popolno sporazumljenje toliko glede skupnega programa imenovanih treh narodnosti, kolikor glede taktike, s koje hočejo izvrševati ta program — za ta dokaz pravimo, imamo prav klasičnih prič — Madjarje same, oziroma njihova javna glasila.

Najprvo so hoteli udušiti pomen in važnost tega shoda suverenim preziranjem in ponosom. Videvši pa, da se vsa Evropa vendarle zanima za ta shod — mučnikov v državni ogrski, hoteli so stvar jednostavno osmešiti s tem, da so zasmejevali sklicatelje kot čisto navadne pustolovce in političke tihotapce. Vse zastoj — zanimanje za ta shod je naraščalo v javnosti. To je izbilo sodu dno: kri madjarskega šovinizma je zavrela in počila je kar hkratu ona tanka navlaka nobles in viteštva, s koje se Arpadovi sinovi kaj radi pokrivajo pred svetom, in pred nami je stal madjarski srditež v vsej svoji nagoti, kakor v resnici živi, se giblje in — tlači; a svet se je uveril, da tisti glasoviti madjarski liberalizem ni nič drugega, nego krinka, pod koje se skriva najgusnejše nasilstvo in narodna prevzetost, kakoršne bi menda zastoj iskali po vsej Evropi. Kakor smo rekli: tista hlinjena ravnodušnost nasproti shodu nemadžarskih narodnosti je zgignila; nehali so smešiti, zato pa so jeli — groziti. Ono „javno menenje“ madjarsko, ki sedaj v resnici vlada na Ogrskem, ki pa so je na umeten in nasilen način ustvarili hlapci mednarodnega židovskega kapitalizma, ono javno menenje jelo je „zahtevati, naj vlada kar brezobzirno prepove kongres nemadžarskih narodnosti, sklicevalce istega pa naj jednostavno utakne — v zapore. Tako se je dogodilo v deželi, o kateri trde, da se upravlja v liberalnem duhu: v zapor se sle-

hernim, ki noče položiti tilnika svojega pod teški stopal madjarske nadutosti — v zapor z ljudmi, ki niso zakrivali ničesar drugega, nego da so hoteli zakonitim putem izražati svoje želje in pritožbe. Tak je madjarski liberalizem! Vlada grofa Banffyja bi bila rada — kdo bi hotel dvomiti na tem?! — iz srca rada ustregla tej „plemeniti“ želji še „plemenitejšega“ madjarskega viteštva, saj je ta vlada meso od mesa, kri od krvi tega umetno narejenega lažilberalnega „javnega menenja“. Rada bi bila, kakor rečeno, ali ni si upala — — — zbala se je dveh mogočih činiteljev: zbala se je onih visokih krogov, ki se ne morejo odtegniti spoznanju, da iz stremljenja brutalnega nasilstva proti dobri polovici vsega prebivalstva države sv. Štefana mora nastati velika nevarnost za vso skupno državo, in zbala se je — javnega menenja vse Evrope.

Madjarji so uganjali namreč najdrznejše burke z vso Evropo, ker poslednja ni poznala ogrskih odnošajev. Madjarji so trdili in tuji svet je res verjel, da je Ogrska dom svobode, dom viteškega, plemenitega mišljenja. Pomočjo te velike laži so brez skrbi dušili in zatirali in ni se jim bilo bati javne obsodbe. Svet ni hotel čuti tožeb in ni hotel videti solza onih, ki so trpeli. Oni, ki so tlačili, bili so in so ostali čuvarji svobode; oni pa, ki so bili tlačeni, a so hoteli svoje muke razkriti pred svetom, bili so buntovniki.

Taka je bila torej svoboda, kakoršna so razumeli Madjarji!

Tako je bilo do najnovejših dni: bajka o madjarskem viteštvu in liberalizmu je pokrivala najgrše nasilje. Toda slednjič je postala polna tudi mera madjarske nadutosti in prekipelo je. K temu so posebno pripomogla kruta proganjanja, s kojimi se Madjarji hoteli udušiti vihar nevolje, nastavi med Rumuni. Pri Rumunih so se zaračunili Madjarji, ker niso pomislili, da nimajo posla z mekihimi Slovaki, ampak vztrajnim in žilavim narodom, ki se ne plaši mučeništva za svoja prava in in svojo svobodo. Rumuni so pogumno stopili pred sodni stol Evrope in porušila se je velika laž o madjarskem liberalizmu. Pogumno so stopili pred ves civilizirani svet, da si so vedeli, kaj jih čaka. Vrata zaporov so se odprla na iztežaj in mnogokateri rumunski rodoljub je prestopil prag teh temnih prostorov, da premišlja o svobodi, kakor jo razumejo Madjarji. Ali ali — — — — — jasnega žarka resnice niso mogli zapreti, onega žarka, ki je v bengalskem svitu pokazal odnošaje na Ogrskem. Vnanji svet ne verjame več slepo bajki o madjarskem liberalizmu, ampak jel je opazovati in proučevati.

To dejstvo je oplašilo ogrsko vlado, da si ni upala prepovedati shoda in tudi skli-

cevalcev istega ni poslala v zapor. Kaj bi se bili mislili na mednarodnem parlamentarnem shodu, ki se je vršil malo dni potem v Bruslju, ako bi bila ogerska vlada prepovedala tak nedolžen in zakonito sklican kongres?!

Madjarji so se slednjič vendarle jeli bati evropske sodbe; to je za sedaj velikanski uspeh nemadžarskih narodnosti. Nadaljnji uspehi ne morejo izostati, ako ostanejo nemadžarske narodnosti solidarne; tembolj, ker je kongres v Budimpešti se svojim skromnim programom dokazal, da nemadžarske narodnosti niti ne mislijo na kake iredentistiške težnje, da hočejo ostati zvesti državljanu ogerski, da niso uporniki, ampak, da jim je jedina želja ta, da bi živeli po svoje na svoji zemlji! Shod v Budimpešti je zahteval le, da naj se točno izvrši obstoječi narodnostni zakon; oni pa, ki zahteva, da se vrše zakoni, ni in ni bil nikoli upornik!

Politiške vesti.

V Trstu, dne 23. avgusta 1895.

Bodoče ministerstvo. „N. Fr. Presse“ trdi odločno, da je grof Badeni določen kot bodoči ministerski predsednik. Formalno se mu sicer še ni poverila naloga sestaviti novo ministerstvo, in sicer iz tega vzroka ne, ker nimajo še primernega moža, ki bi stopil na njegovo mesto kot namestnik v Galiciji. Nadejajo se pa, da se tudi to vprašanje reši v tem času, ko bode Njegovo Veličanstvo pri jesenskih vajah. Tako dobimo novo ministerstvo takoj že, ko se povrne cesar od vaj.

O vzrokih, da bode tako hitro konec provizoriju, pravijo, da grof Kielmansegg sam sili, da se stvar hitro reši, ker se hoče prej ko prej umakniti pred zbadljivi nemških liberalcev. Tem poslednjim namreč tudi grof Kielmansegg ni dovelj energičen v zatiranju — antisemitov.

Ustaja na Kubi. Vzlic vsem naporom se noče posrečiti Špancem, da bi uničili ustajo na otoku Kuba. Danes je sicer dospela iz Madrida brzojavka o malih uspehih španske vojske, ali o kakem izdatnem vspehu ni niti govora. Da bode trebalo še mnogo naporov, pričja tudi vest, da v novembru odide zopet 25000 mož na Kubo ter da maršal Martinez snuje nove — vojaške bolnišnice. Njega načrt je baje ta, da z veliko silo vduši upor.

Različne vesti.

Imenovanje. Kakor čujemo, imenovan je dosedanji c. kr. okrajni sodnik v Komnu, g. Henrik Cazzaffura, deželnega sodišča svetnikom pri okrožnem sodišču v Rovinju.

jaz naučim to kramarsko golazen poštenja! Sablje mi, hočem!

„Oj moj gospodar!“ nadaljevala je banica skozi jok, „to me je dirnol v srce, kakor da me je pičil gad. A še več! Od onega dne digli so Samoborci name svoj zlobni jezik. Zlagali so meni v zasmejevanje pesmi in rime ter popevali jih skupno z Zagrebčani po sejnih. — Čuješ-li, meni v zasmejevanje!“

„Bene, bene!“ odvrnil je Ungnad: „jaz bodem tem lopovom prepeval, kakor maček prepeva mišim! — Miruj, draga Klara, miruj! Doznajo Zagrebčani, kaj je ban Ungnad!“

„Mar nimaš pravo, da jih kaznuješ, te zlobne lopove, mar nimaš vzroka, tudi če ti ne bi bili žalili žene“, nadaljevala je banica živahneje. „Kajti oni ne marajo priznati tvoje sodišča, ne priznavajo tebe, glavo zemlje, ampak se povzdigujejo in cenijo boljšimi, kakor drugi plemiči kraljevine.“

„Da, da!“ pritrdil je Ungnad, sukaje rdeče brke, „prav govoriš banica!“

Imenovanje pri pošti. Vodja trgovinskega ministerstva imenoval je stavbenega vežbenika Roberta Eisenda v Gradcu stavbenim pristavom pri poštnem ravnateljstvu v Trstu.

Logika, kje si? Lani jedenkrat, tako-le okolo pasjih dnij, mahnil je vrli naš nemški poluradni list po „Piccolo“ in drugih zaradi uporabe skovanih krajevskih spak „Piedimonte“, „Montespina“, „Montecorona“ itd. Ako se prav spominjamo, omenil je isti „Triester Tagblatt“ ob tej priliki, da je službena uporaba teh spak uradno zabranjena in da se je grof Alfred Coronini pritožil pri namestništvu zaradi pačesja njegovega pridevka „Kronberg“ v „Montecorona“. Tako nekako mislimo, da se ne motimo, pisal je poluradni list še lani. Kako pa piše letos? Pazabil je na nuanke, katere je dajal drugim in baš v večerajšnji svoji številki rabi spako „Piedimonte“! Kje je tu logika! Naš priprosti razum nam pravi, da je pri polu-službenem listu vsaka beseda, katero napiše, v „službeni uporabi“; ne umemo torej, kako mora odobravati danes to, kar je grajal včeraj. Ne sme se torej polu-službeni nemški list čuditi, ako rabi vrli „Il Piccolo“ „Opicina“, „Senoscechia“, „Bagnoli“ in še celo vrsto takih nestvorov, saj mu daje nemški list sam lep vzgled s svojo „logiko“. — O tej priliki bi opomnili tudi na gusno spako „Divacca“, katere ne rabi na vsem svetu živ krst razum „Triester Tagblatt“. Divačani, potegnite se sami za pravopis imena vašega sela.

„Slovenski Narod“ nam je zasolil jedno radi dopisila v našem listu, v kojem je naš dopisnik v humoristiški, feljtonistiški obliki šibal nedostatke v Ljubljani. Naglasiti je hotel v prvi vrsti, da od sedanjega narodnega prepira imajo v prvi vrsti dobiček naši narodni nasprotniki. „Slov. Narod“ meni menda drugače — slobodna mu volja! — Naš dopisnik je menil, da narod-slovenski nima sedaj vodnika. Mar ni to res? Imamo pač strank se svojimi voditelji, ali narod v svoji skupnosti v resnici nima voditelja, kakoršnega je imel za dobe Bleiweisove. „Slovenski Narod“ meni drugače — slobodna mu volja!

„Narod“ navaja z razprtimi črkami izrek našega dopisnika da namreč mnogi jedo sedaj v Ljubljani ocvrta piščeta na račun podpor. Rekli smo že, da je naš dopisnik pisan v humoristiški obliki, zбоk česar mora biti jasno vsakomur, da je dopisnik govoril le v pri-spodobi, da je njega izrek vsprejeti cum grano salis ter da je hotel dregniti le one, ki hote izkoristiti nesrečo, ki je zadela Ljubljano. Le — dobra volja „Slovenskega

„Krsti!“ zaprosila je Klara, „ako je resnica, da me ljubiš, Krsto, pokaži to sedaj, šibaj to golazen strupenimi kačami svoje jeze, ker takó mi Jezusa in Marije, dokler ne izvršiš kar sem rekla, ne dopustim, da se me dotakneš!“

„Ho ho!“ ne razgrevaj se, moja Klara, ne razgrevaj se“, nasmehol se je gospod Krsto; „kajti Bog te videl, vse hočem, kar poželiš in še več hočem storiti. Baš dobro je, da mi pride vojska, pa nastanim svoje moze siloj pri Zagrebčanih, naj moji dobri ljudje jedó in pijejo kakor kobilice na polnem klasju, dokler ne očistijo vseh zagrebških kuhinj in kletij; vse, vse jim bodi v slast mojim možem: tudi zagrebški hlevi in seno in blago — in žene!“

„Ha! takó je prav!“ desknila je Klara in iz očesa ji je zasijal plamen; „sedaj vidim, da me ljubiš, gospodine moj!“ in objela je bana strastno, besno.

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

125

Zlatarjevo zlato.

Zgodovinska pripoved XVI. veka.

Spisal A. Senoa.

(Dalje.)

„Tudi jaz ga sovražim.“

„Ali veš, da je vse to kljubovanje naprejeno baš proti meni? Ali veš?“

„Kakó to?“

„Ban — gospod — Krsto, ali me ljubiš? Povej resnico, je-li me ljubiš?“ zategnola je Klara blagim glasom in ovila belo roko okolo banove glave. „Ti vprašaš, da-li te ljubim? odvrnil je ban na pol začuden, na pol razvnet.“

„In zaradi mene storiš vse, karkoli poželim?“

„Vse!“

„In ne bodeš izpraševal, ampak storiš po moji volji?“

„Storim.“

„Dobro. Maščuj me!“

„Tebe? Ali nad kom? A zakaj?“

„Zagrebčanom“, završila je Klara in omamljivo gledajoča bana, spustila se je na stol kraj njega. „Zdavna kipi v mojem srcu sovraštvo proti tem lopovom. Imela sem pravdo s samoborskimi meščani. Niso mi hoteli plačevati davkov. Jaz da na njih udarim siloj, ali oni! so se uprli in besni ubili mojega kastelana. Hotela sem kaznovati zločince, a dva najljubejša Samoborca utekla sta v Zagreb. Sporočila sem magistratu, naj mi izročijo samoborska zločince; ali oni da nečejo, ker meščan mora braniti meščana. Posebno se je temu upiral stari zlatar Krupić. „Ne dajmo jasnih svojih bratov, rekel je, „gospa Grubarjeva je ljuta volčica. Ona bi ju zaklala v svojem vrazjem gnezdu. Ne dajmo ju“. In sporočili so mi še, da naj ne prelivam toliko nedolžne krvi, kajti naj se perem v krvi kolikor mi drago, naj se kopljem v krvi, da vendar ne izidem iz te kopelji kot čista devica — da ostanem Grubarjeva.“

„To so ti sporočili ti lopovi? To?“ skočil je ban srdito. „No, čakaj, Klara moja,

Lastnik politično društvo „Edinost“. — Izdavatelj in odgovorni urednik: **Julij Mikota**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.